

Gösö kyrka på väg att rivas två gånger

Efter reformationen och de danska krigerna var åtminstone delar av Gösö kyrka i så dåligt skick att det kring 1760 talades om att radera den. Nya förslag om rivning och uppförande av en ny kyrka i början av 1900-talet, fick avslag av både domkapitlet i Skara och staten.

Istället kom en renovering till som avslutades 1913. Därför står kyrkan med rötterna i tidigt 1100-tal kvar på åsen i Gösö.

Av de ursprungliga murarna finns idag endast den östra korväggen kvar. Efter att åskan slagit ner och antänt kyrkan i mitten av 1800-talet, revs det mesta av koret och det utvidgades och blev lika brett som långhuset. Fönstren förstörades och kryssvalven med sina kalkmålningar ersattes med ett trätak.

Man tror att kyrkan i grå Kinnekulesandsten uppfördes kring år 1100. Den fick ett rektangulärt kyrkorum där koret i öster från början alltså var smalare än långhuset.

En annorlunda utsmyckning ses vid torn-

portalen där bildhuggaren har återgivit en stor kentaur, en mytologisk krigisk varelse med en mans överkropp och en hästs underkropp. Kentaurerna har ett draget svärd i handen och riktar också en spark med framhoven. Det icke-kristna sagodjurets funktion var förmodligen att skrämja bort otyg från kyrkan - ont skulle med ont fördrivas.

En tornspira typisk för trakten

Koret är uppfört av finhuggen sandsten i jämna omkring 20 cm höga skift eller lager som vilar på en snedhuggen sockel. Långhuset är däremot uppfört på ett helt annat sätt och med stenar med större mått, en höjd av 30-50 cm. Också sockeln här är av större proportioner. En tydlig gräns kan urskiljas två meter från östra gaveln. Eftersom byggnadssätten skiljer sig åt måste byggnaderna ha uppförts under två olika perioder.

Tornets murar är sammanfogade med långhuset vilket tyder på att de uppförts vid samma tid, vilket är ovanligt i Västergötlands medeltida kyrkliga arkitektur. De

massiva murarnas dimensioner tyder på att det även fick tjäna som försvarsverk mot fiendliga angrepp.

Även den välbevarade sydportalen tros vara från 1100-talet. Överst på portalen finns en relief-prydd tympanon som visar den helige Mikaelns kamp med draken.

Någon gång under medeltiden försågs kyrkan med kryssvalv som dekorerades med kalkmålningar. Sannolikt tillkommer under samma period sakristia och vapenhus.

Vid renoveringen 1913 återfick kyrkan den för Kållandsbygden karakteristiska höga tornspiran.

Gåttfulla bilder

Fyrkantiga tillhuggna stenblock, s k kvadrar med bilder finns infällda i murarna, bland annat en gåttfull som visar två män med svårbestämbara föremål i händerna. Från kantramen hänger ett kors ner. Flera detaljer i relieferna påminner om anglosaxisk stensulptur, viket skulle kunna tala för att relieferna är utförda av en engelsk mästare, kanske så tidigt som omkring 1100.

En kentaur är ett grekiskt sagodjur, till hälften man, till hälften häst. Kentaurerna vaktar vid kyrkans ingång.

Runsten och gammal gravvård ute på kyrkogården.

Kyrkan har två runstenar som hittades inmurade i kyrkans väggar. Den ena flyttades vid renoveringen 1913 ut till kyrkogården och 1938 till sin nuvarande plats. På stenen kan man läsa: "Vifrid reste denna sten efter Visäte, sin man." Stenen är daterad till 980-1015 efter Kristus.

På kyrkogården finns också mycket gamla gravvårdar, bland annat en så kallad Eskilstunakista med kilformig lockhäll och gavelkors. ■

Två kyrkor extraöppna i juli

Under juli månad hålls Skalunda och Otterstads kyrkor öppna. Förra året var det öppet vardagar 10.00 - 15.00. I år kan det bli ytterligare några timmar, kolla församlingens hemsida.

Ser du en vaktmästare intill någon av församlingens kyrkor - tveka inte att be denne låsa upp kyrkan för besök!

LADDA NER GRATIS-APPEN KYRKGUIDEN

I appen finns info om kyrkor, vägbeskrivningar, kontaktuppgifter - och lite till!